

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Wraakporno op internet: Een verkenning van de (on)mogelijkheden voor een strafrechtelijke aanpak

Hof, S. van der

Citation

Hof, S. van der. (2016). Wraakporno op internet: Een verkenning van de (on)mogelijkheden voor een strafrechtelijke aanpak. *Ars Aequi*, 65(1), 54-59. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/45206>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/45206>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Ars Aequi

juridisch maandblad / januari 2016
jaargang 65

Technologie-ondernemingen
in het mededingingsrecht

INGRIJPEN OF NIET INGRIJPEN?

► Anna Gerbrandy & Roos Elemans

01

OPINIE

- Een keukentafel discussie over inschrijving van verjaring
Steven Bartels
- Urgenda en de rol van de rechter. Over de ondraaglijke leegheid van de trias politica
Geerten Boogaard
- Het klimaatgevaar en het gouden Kelderluik
Alex-Geert Castermans

- De geschonden majesteit
Aernout Nieuwenhuis

ANNOTATIES

- Vervangende toestemming tot erkenning; voorwaardelijke toestemming
- Vervangende toestemming tot erkenning; misbruik van bevoegdheid
Prof.mr. A.J.M. Nuytinck

- Rechtmatigheid van Russisch optreden tegen Nederlands Greenpeace-schip
Prof.dr. C.M.J. Ryngaert

LITERATUUR

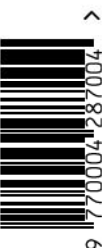
- De bescherming van derde-verkrijgers tegen stille pandrechten: een eeuwenoude traditie
Vincent van Hoof

RODE DRAAD

- Wraakporno op internet. Een verkenning van de (on)mogelijkheden voor een strafrechtelijke aanpak
Simone van der Hof

BIJZONDERE BEPALINGEN

- Eigendom van bijenzwermen
Emil Verheul

9 770004 287004 >

Ondernemings- & effectenrecht 2016

Selectie wet- en regelgeving betreffende ondernemings- & effectenrecht. Opgenomen zijn de actuele teksten zoals deze gelden op 1 januari 2016. Verschijnt begin februari 2016.

ISBN: 978-90-6916-725-1
Redactie: G.T.M.J. Raaijmakers & E.P.M. Vermeulen
Druk: 20e druk, 2016
Prijs: € 69,50

Loonheffingen 2016/2017

Selectie wet- en regelgeving betreffende loonheffingen. Opgenomen zijn de actuele teksten zoals deze gelden op 1 januari 2016. Verschijnt begin februari 2016.

ISBN: 978-90-6916-737-4
Redactie: A.L. Mertens & J.R. Hesse
Druk: 5e druk, 2016
Prijs: € 39,50

Omgevings- & milieurecht 2015/2016

Selectie wet- en regelgeving betreffende omgevings- & milieurecht. Opgenomen zijn de actuele teksten zoals deze gelden op 1 november 2015.

ISBN: 978-90-6916-717-6
Redactie: R. Kerstens-van Tol, M.A.A. Lemmens & R. Ligtoet
Druk: 2e druk, 2015
Prijs: € 34,50

Personen-, Familie- & Erfrecht 2015/2016

Selectie wet- en regelgeving betreffende personen-, familie- & erfrecht. Opgenomen zijn de actuele teksten zoals deze gelden op 1 september 2015.

ISBN: 978-90-6916-716-9
Redactie: W.M. Schrama
Druk: 3e druk, 2015
Prijs: € 34,50

Jurisprudentie Verbintenissenrecht 1975-2015

Deze bundel bevat een selectie arresten die betrekking hebben op het verbintenissenrecht, chronologisch geordend van 1975 tot heden.

ISBN: 978-90-6916-727-5
Redactie: S.D. Lindenbergh & J.K. Stam
Druk: 6e druk, 2015
Prijs: € 29,50

Jurisprudentie Bestuursrecht 1992-2015

Deze bundel bevat alle annotaties die prof.mr.dr. L.J.A. Damen heeft geschreven voor Ars Aequi, in de periode 1992-2015.

ISBN: 978-90-6916-700-8
Auteur: L.J.A. Damen
Druk: 1e druk, 2015
Prijs: € 34,50

INHOUDSOPGAVE

OPINIE

- 3 **Redactioneel** *Heeft het burgerlijk recht een constitutioneel hof nodig?*
Ruben de Graaff & Olivier Oost
- 6 **Amuse** *Een keukentafel discussie over inschrijving van verjaring*
Steven Bartels
- 21 *De geschonden majesteit*
Aernout Nieuwenhuis
- 26 **Tweeluik** *Urgenda en de rol van de rechter. Over de ondraaglijke leegheid van de trias politica*
Geerten Boogaard
- 34 **Tweeluik** *Het klimaatgevaar en het gouden Kelderluik*
Alex-Geert Castermans

VERDIEPING

- 9 *Technologie-ondernemingen in het mededingingsrecht. Ingrijpen of niet ingrijpen door een toezichthouder, is dat de vraag?*
Anna Gerbrandy & Roos Elemans

ANNOTATIES

- 41 *Vervangende toestemming tot erkenning; voorwaardelijke toestemming*
Prof.mr. A.J.M. Nuytinck
HR 30 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:3196
- 45 *Vervangende toestemming tot erkenning; misbruik van bevoegdheid*
Prof.mr. A.J.M. Nuytinck
HR 6 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3244

- 49 *Rechtmatigheid van Russisch optreden tegen Nederlands Greenpeace-schip*
Prof.dr. C.M.J. Ryngaert
Nederland t. Russische Federatie, Arbitrage betreffende de Arctic Sunrise, 14 augustus 2015, PCA Case N° 2014-02

RODE DRAAD 'RECHT EN SEKSUALITEIT'

- 53 *Een platonisch voorspel. Woord vooraf bij de Rode draad 'Recht en seksualiteit'*
Titiaan Keijzer, Charlotte de Kluiver, Tara Kok, Marlou Overheul & Leon Trapman
- 54 *Wraakporno op internet. Een verkenning van de (on)mogelijkheden voor een strafrechtelijke aanpak*
Simone van der Hof

LITERATUUR

- 60 **Proefschrift** *De bescherming van derde-verkrijgers tegen stille pandrechten: een eeuwenoude traditie*
Vincent van Hoof
- 64 Boeken
- 65 Nieuwe boeken
- 4 **Bijzondere bepalingen** *Eigendom van bijenzwermen*
Emil Verheul
- 20 **Column** *Vluchtelingen, universiteiten en hogescholen*
Ewoud Hondius
- 25 **Column** *De huidige vluchtelingencrisis: déjà vu*
Marjoleine Zieck
- 66 Nieuws & agenda
- 68 Colofon

Technologie-ondernemingen in het mededingingsrecht. Ingrijpen of niet ingrijpen door een toezichthouder, is dat de vraag?
Anna Gerbrandy & Roos Elemans | p. 9

Tweeluik: Urgenda

Geerten Boogaard / Alex Geert Castermans
p. 26 en p. 34

De geschonden majesteit

Aernout Nieuwenhuis
p. 21

Rode draad 'Recht en seksualiteit'
p. 53

Zou het niet fraai zijn de discussie in deze thematische reeks een stap verder te brengen? Het beantwoorden van die vraag is naar het zich laat aanzien aanzienlijk eenvoudiger dan het formuleren van een antwoord ten gronde. Voor de redactie vormen de bovenstaande (en andere) vragen in ieder geval voldoende aanleiding om de Rode draad 2016 als onderwerp 'Recht & Seksualiteit' mee te geven.

Simone van der Hof verzorgt de aftrap; zij onderzoekt het digitaal verspreiden van

seksueel getint beeldmateriaal van een ex-partner vanuit strafrechtelijk perspectief. Verwacht geen rode oortjes, wel juridisch genot. Wij wensen u veel leesplezier.

Namens de redactie

Titiaan Keijzer

Charlotte de Kluiver

Lisanne van Langen

Marlou Overheul

Tara Kok

Leon Trapman

Rode draad 'Recht en seksualiteit'

arsaequi.nl/maandblad AA20160054

Wraakporno op internet

Een verkenning van de (on)mogelijkheden voor een strafrechtelijke aanpak

Simone van der Hof*

Wraakporno is het uit wraak via het internet verspreiden van vertrouwelijke, intieme gegevens van de ex-partner. Tot op zekere hoogte is het mogelijk om daders van deze gedragingen strafrechtelijk ter verantwoording te roepen. Toch is de situatie onbevredigend. De strafbepalingen zijn niet geschreven zijn voor deze specifieke situatie. En de bijzondere kenmerken van het internet maken adequate bescherming van het slachtoffer buitengewoon lastig.

1 Inleiding

Het ten einde lopen van een relatie kan hevige emoties oproepen. Een gevoel van opluchting maar ook van diepe wanhoop, verdriet of boosheid. De pijn die

een ander je toebrengt kan leiden tot de drang om die ander ook leed toe te brengen. Ofwel, om vergelding te zoeken door het nemen van

wraak. De verschijningsvormen van wraak zijn even divers als de menselijke vindingrijkheid. Het via internet verspreiden van vertrouwelijke, intieme gegevens – zogeheten wraakporno – is een recente en helaas behoorlijk effectieve vorm van wraakneming. Een ex-partner plaatst zonder instemming van de geportretteerde naaktfoto's of -filmpjes voorzien van andere persoonlijke gegevens (naam, adres, enzovoorts) op een website als MyEx.com of sociale media om de afgebeelde persoon te vernederen. Vaak blijft de krenking voor de afgebeelde daar

* Prof.mr.dr. S. van der Hof is hoogleraar Recht en informatiemaatschappij aan de afdeling eLaw, Universiteit Leiden.

niet bij, omdat wraakporno kan leiden tot cyberpesten, *cyberstalking* en *trolling*.¹ De sociaal-emotionele impact van wraakporno op het slachtoffer is daarmee in potentie groot en het is bovendien lastig, zo niet onmogelijk, om het beeldmateriaal weer volledig van het internet verwijderd te krijgen.

De vraag die rijst, is of het recht voldoende adequate remedies biedt om wraakporno aan te pakken. Volgens de minister van Justitie en Veiligheid luidt het antwoord in beginsel positief, niettemin is er het plan om het kopiëren van vertrouwelijke gegevens, waaronder seksueel getint beeldmateriaal, strafbaar te stellen in het wetsvoorstel Computercriminaliteit III.² Vooralsnog zijn we derhalve aangewezen op het bestaande recht.

De vraag die rijst, is of het recht voldoende adequate remedies biedt om wraakporno aan te pakken

Deze bijdrage zal laten zien dat het slachtoffer inderdaad niet volledig in de kou staat, maar ook dat het probleem niet volledig kan worden opgelost met het (huidige) recht. Achtereenvolgens worden de aanpak van wraakporno onder het portretrecht en het strafrecht toegelicht. Tot slot wordt het vizier gericht op de rol en aanpak van tussenpersonen, en in het bijzonder de wraakporno-sites, die het online publiceren van wraakporno mogelijk maken. De bijdrage wordt afgerond met enkele afsluitende opmerkingen, waarmee we ook terugkeren naar het voornoemde plan van de minister voor een nieuwe strafbepaling.

2 Portretrecht

Als iemand herkenbaar in beeld is gebracht, dan is er sprake van een portret in de zin van het portretrecht. In beginsel mag de afbeelding zonder toestemming van de geportretteerde worden gebruikt, tenzij zij³ daar een redelijk belang tegen in kan brengen (art. 21 Auteurswet).⁴ Het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer kan een dergelijk redelijk belang opleveren. In het geval van wraakporno zal de aantasting van de privacy van de geportretteerde welhaast zeker een redelijk belang opleveren.⁵ De ex-partner kan derhalve aansprakelijk worden gesteld op grond van het portretrecht. Daarnaast levert schending van het portretrecht een

overtreding op (art. 35 Auteurswet).⁶ Overigens zou de geportretteerde in het geval van een *selfie* tevens een beroep kunnen doen op het auteursrecht. Dat kan evenwel niet wanneer wde ex-partner de maker van de afbeelding(en) is.

In het geval van wraakporno zal de aantasting van de privacy van de geportretteerde welhaast zeker een redelijk belang opleveren. De ex-partner kan derhalve aansprakelijk worden gesteld op grond van het portretrecht

3 Strafrecht

3.1 (Kinder)porno

Het maken, in bezit hebben en verspreiden van seksueel getinte afbeeldingen en filmpjes van minderjarigen (personen onder de 18 jaar) is in beginsel strafbaar ingevolge artikel 240b Sr (kinderporno).⁷ De vraag is of dat ook geldt ten aanzien van – aanvankelijk vrijwillige – *sexting* tussen minderjarigen. *Sexting* – een samenvoeging van *sex* en *texting* – is het via het internet (bijvoorbeeld met WhatsApp of Snapchat) versturen van seksueel expliciet beeldmateriaal. Via een webcam of smartphone kun je elkaar verleiden, seksueel opwinden of zelfs seks hebben.

Het maken, bezitten of verspreiden van naaktfoto's van minderjarigen is in beginsel weliswaar strafbaar, maar kinderen hebben op grond van het IVRK ook het recht op een persoonlijke levenssfeer

Het maken, bezitten of verspreiden van naaktfoto's van minderjarigen is in beginsel weliswaar strafbaar, maar kinderen hebben op grond van het VN-Verdrag inzake de rechten van de kind 1989 (IVRK)⁸ ook het recht op een persoonlijke levenssfeer (art. 16 IVRK) en seksueel experimenteren kan als een onderdeel daarvan worden beschouwd.⁹ In veel gevallen zal *sexting* vooral een onschuldig tijdverdrijf (vrijwillige uitwisseling van foto's binnen een

- ¹ *Trolling* is het plaatsen van (schokkende, contro-versiële, beledigende, confronterende) berichten in chatkanalen, op online fora, sociale media, enzovoorts met de bedoeling om emotioneel reacties (woede, verdriet, ergernis) bij anderen uit te lokken.
- ² *Kamerstukken II* 2014/15, 28684, 443.
- ³ Slachtoffers zijn meestal vrouwen, derhalve wordt de vrouwelijke aanspreek-vorm gehanteerd.
- ⁴ Voor in opdracht gemaakte portretten gelden andere regels, die hier verder buiten beschouwing blijven.
- ⁵ Zie Rb. Leeuwarden 9 april 2009, ECLI:NL:RBLEE:2009:BI0666.
- ⁶ Vergelijk Hof Leeuwarden, 4 mei 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BM3169.
- ⁷ In Nederland zal het OM in dit soort gevallen niet tot vervolging overgaan tenzij er sprake is van bijzondere omstandigheden, zoals dwang. Zie echter Rb. Almelo, 18 september 2009, ECLI:NL:RBALM:2009:BJ8494.
- ⁸ *Trb.* 1990, 170; gewijzigd bij *Trb.* 1996, 188, *Trb.* 2002, 233.
- ⁹ Daarnaast verplicht het verdrag verdragsstaten om kinderen bescherming te bieden tegen (seksueel) geweld en uitbuiting (zie o.a. art. 34 en 36). Zie ook het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, prostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind (*Trb.* 2001, 63).

romantische relatie) zijn en is de kans dat het OM tot vervolging over zal gaan nihil.¹⁰ Dat neemt niet weg dat een minderjarige onder omstandigheden op basis van artikel 240b Sr kan worden veroordeeld, waarbij het feit of de (belangen van de) geportretteerde minderjarige op enige wijze schade berokkend is, van belang is. Relevante factoren zijn onder meer kwade trouw bij de verspreiding van de afbeeldingen, dwang of dreiging, leeftijdsverschil tussen de betrokkenen en betrokkenheid van een volwassene.¹¹ Beide eerste factoren (kwade trouw en dwang of dreiging) zouden in het geval van wraakporno aldus aanleiding kunnen zijn tot vervolging van een minderjarige dader. Het moge duidelijk zijn dat een veroordeling voor dit zedendelict een enorme impact kan hebben op jongeren, aangezien voor het delict een onbeperkte terugbliktermijn geldt en dit voor altijd op het strafblad wordt vermeld. Dat heeft gevolgen voor de afgifte van een Verklaring omtrent gedrag (VOG).¹² Overigens kan ook worden vervolgd op grond van de minder zware delicten eenvoudige belediging en smaad, waarover meer in de volgende paragraaf.

Het zonder de instemming van de geportretteerde via het internet verspreiden van seksueel getinte afbeeldingen kan strafbaar zijn onder een van de beledigingsdelicten

3.2 Belediging, smaad en smaadschrift

Het zonder de instemming van de geportretteerde via het internet verspreiden van seksueel getinte afbeeldingen kan strafbaar zijn onder een van de beledigingsdelicten. Met de strafbaarstelling van belediging wordt beoogd om de waardigheid en de reputatie van personen te beschermen. Van eenvoudige belediging is sprake wanneer iemands eer of goede naam opzettelijk in het openbaar wordt aangerand (art. 266 Sr). In een zaak waarin zonder toestemming een filmpje met naaktbeelden op YouTube was geplaatst, overwoog de rechter in eerste aanleg dat inderdaad sprake was van belediging,¹³ maar in hoger beroep werd deze beslissing teruggedraaid:

¹⁰ Het plaatsen van een (privé)filmpje waarop een persoon naakt te zien is, is als zodanig en op zichzelf niet te beschouwen als het beledigen bij afbeelding. Voor het antwoord op de vraag of sprake is van belediging, is van belang in welke context het filmpje is geplaatst en/of wat het karakter is van de (naakt)beelden op het filmpje, in het bijzonder op welke wijze de beelden de persoon weergeven.¹⁴

Onder welke omstandigheden wel sprake geweest zou kunnen zijn van belediging is een feitelijke vraag waarop het gerechtshof helaas niet in kan gaan. Denkbaar is dat het had uitgemaakt, wanneer er vervelende opmerkingen over het slachtoffer waren gemaakt.

Het verspreiden van wraakporno kan blijkens de rechtspraak onder het specifieke beledigingsdelict ex artikel 261, lid 1 en 2 Sr (smaadschrift) vallen.¹⁵ Bij smaad wordt iemands eer of goede naam opzettelijk aangerand door middel van de tenlastelegging van een bepaald feit.¹⁶ De dader heeft voorts het kennelijke doel om daaraan ruchtbaarheid te geven. Hiervan kan bijvoorbeeld sprake zijn als de dader specifieke uitlatingen doet over zijn ex, zoals die bijvoorbeeld op een website MyEx.com kunnen worden gevonden, of door begeleidende teksten als de afbeeldingen worden gedeeld via de chat, in fora of via sociale media. Gebeurt het ruchtbaarheid geven door middel van bijvoorbeeld het verspreiden van afbeeldingen dan is er sprake van het zwaardere delict smaadschrift. Ondanks de wat anachronistisch aandoende benaming kan smaadschrift ook via internet worden gepleegd.¹⁷

Wat ook wel *trolling* wordt genoemd kan – ofschoon door de *trollers* vaak beschouwd als niet meer dan een amusant tijdverdrijf – extreme vormen aannemen

De online publicatie van wraakporno kan gepaard gaan met pesten en haatcampagnes op online fora en sociale media door anderen dan de kwaadwillende ex-partner en de verdere verspreiding van het intieme beeldmateriaal. In deze gevallen kan sprake zijn van belediging, smaad of zelfs laster (art. 262 Sr) als de opmerkingen over het slachtoffer onwaar zijn. Wat ook wel *trolling* wordt genoemd kan – ofschoon door de *trollers* vaak beschouwd als niet meer dan een amusant tijdverdrijf¹⁸ – extreme vormen aannemen. Het is niet alleen een sport om iemand volkomen te vernederen maar ook om – als die gegevens al niet waren verspreid door de ex-partner – bijvoorbeeld de identiteit van het slachtoffer te achterhalen (zogeheten *doxing*) en haar ook offline lastig te vallen.¹⁹ Dat kan leiden tot een escalatie van de situatie waardoor niet slechts sprake meer is van belediging, maar mogelijk ook

¹⁰ Zie: *Pubers in beeld*:

OM-beleid bij door jongeren geproduceerde seksuele afbeeldingen van minderjarigen, Landelijk Expertisecentrum Kinderporno en Kinderseks-toerisme, p. 3 en 5.

¹¹ *Pubers in beeld*, p. 3, 4-5.

¹² *Pubers in beeld*, p. 3. Zie uitgebreider: J. van Miegheem, *Kinderspel of kinderporno? Een onderzoek naar de strafrechtelijke grenzen van sexting onder minderjarigen* (Afstudeeronderzoek master jeugdrecht), Universiteit Leiden 2015 (niet gepubliceerd, in bezit van auteur).

¹³ Rb. Leeuwarden 9 april 2009, ECLI:NL:RBL:2009:BI0666.

¹⁴ Hof Leeuwarden 4 mei 2010, ECLI:NL:GHLE:2010:BM3169, onder 4.

¹⁵ Rb. Zutphen 22 februari 2008, ECLI:NL:RBZUT:2008:BC4944; Hof Den Haag 24 oktober 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:3478.

¹⁶ Overigens wordt uit de rechtspraak niet duidelijk waaruit 'de tenlastelegging van een bepaald feit' in de aangehaalde zaken bestond.

¹⁷ Hof Den Haag 16 november 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BO4035.

¹⁸ J. Bartlett, *The Dark Net, Inside the digital underworld*, London: William Heinemann 2014, p. 20 e.v.; D. Keats Citron, *Hate crimes in cyberspace*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press 2014, p. 52-54.

¹⁹ Bartlett 2014, p. 15 e.v.

²⁰ Zie o.m. Hof Leeuwarden 25 februari 2010, ECLI:NL:GHLE:2010:BL5611; Rb. 's-Hertogenbosch 5 december 2008, ECLI:NL:RBSHE:2008:BG6094; Rb. Oost-Brabant 12 augustus 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:4841; Rb. Limburg 4 februari 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:889; Rb. 's-Hertogenbosch 2 juli 2007, ECLI:NL:RBSHE:2007:BA8369; Rb. Arnhem 11 oktober 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BX9930; Rb. Midden-Nederland 2 mei 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:CA2152; Rb. Den Haag 3 april 2013, ECLI:

NL:RBDHA:2013:3610. De minister van Veiligheid en Justitie heeft toegezegd te onderzoeken of de Nederlandse politie voldoende capaciteit heeft om *sextortion*-zaken te kunnen vervolgen, nadat Europol hierover zorgen had geuit; *Kamerstukken II* 2015/16, 34300 VI, 1. Zie in dit verband ook de indrukwekkende *Zembla*-documentaire 'De dood van Amanda Todd', <http://zembla.vara.nl/seizoenen/2014/afleringen/04-12-2014>.

21 Rb. Midden-Nederland 2 mei 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:CA2152.

22 Rb. 's-Gravenhage 28 juni 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BZ0825.

23 Rb. 's-Hertogenbosch 18 juni 2012, ECLI:NL:RBSHE:2012:BW9037 (poging tot het dwingen van ex-vriendin om relatie niet te beëindigen).

24 Rb. Overijssel 16 december 2014, ECLI:NL:RBOVE:2014:6701 (belaging en bedreiging ex-vriendin en haar vader).

25 Rb. 's-Hertogenbosch 18 juni 2012, ECLI:NL:RBSHE:2012:BW9037.

26 *Kamerstukken II* 1989/90, 21551, 3, p. 16.

27 J.M. ten Voorde, *Tekst & Commentaar Strafrecht*, art. 138ab Sr.

28 Rb. Haarlem 24 juli 2008, ECLI:NL:RBHAA:2008:BD8449 (ook *sextortion* en *webcamhacking*). Zie ook de beruchte *iCloud-hack* waarbij naaktfoto's van Amerikaanse beroemdheden werden buitgemaakt en online geplaatst: 'Privé-foto's beroemdheden online na hack', *NRC* 1 september 2014, www.nrc.nl/nieuws/2014/09/01/privéfotos-beroemdheden-online-na-hack.

29 Rb. Rotterdam 4 september 2014, ECLI:NL:RBROT:2014:7379.

30 Rb. 's-Hertogenbosch 18 juni 2012, ECLI:NL:RBSHE:2012:BW9037.

31 Voor vervulling van het delict is bovendien vereist dat sprake is van *opzettelijk* en *wederrechtelijk* heimelijk filmen of fotograferen.

32 P. de Bruin, *Commentaar op Wetboek van Strafrecht art. 139f (en 139g)*, *Sdu Commentaar Strafrecht*, 2015.

bedreiging of belaging van het slachtoffer. Overigens kan het ingewikkeld worden om de kwelgeesten strafrechtelijk aan te pakken als deze niet (eenvoudig) kunnen worden geïdentificeerd en/of zich buiten de landgrenzen bevinden.

3.3 Dwang, bedreiging en belaging

Binnen een relatie worden naaktfoto's of -filmpjes doorgaans vrijwillig verspreid. Het verder verspreiden gebeurt vaak zonder instemming en kan dan – zoals we hiervoor zagen – een beledigingsdelict opleveren. Het beeldmateriaal kan echter ook worden misbruikt om iemand onder druk te zetten en zo meer seksueel expliciete foto's of filmpjes te verkrijgen en/of de geportretteerde daarin verdergaande seksuele poses te laten vertonen. We spreken dan eigenlijk niet meer van wraakporno – ofschoon het daarmee kan samenvallen – maar van *sextortion*, een samenvoeging van *sex* en *extortion*.²⁰ Overigens kan het chanteren van het slachtoffer met naaktbeelden ook om andere redenen, bijvoorbeeld voor gedwongen seks²¹ of om geldelijk gewin,²² gebeuren. Afhankelijk van de concrete situatie kunnen er verzwarende omstandigheden zijn wegens o.m. dwang (art. 284 Sr),²³ bedreiging (art. 285 Sr)²⁴ of belaging (art. 285b Sr).²⁵

3.4 Computervredebreuk

Naaktbeelden kunnen ook worden verkregen door computervredebreuk of *hacking* (art. 138ab Sr). Ook in dit geval hoeft niet per se sprake te zijn van een beëindigde relatie tussen twee mensen, en daarmee wraakporno, maar de mogelijkheid bestaat wel. Van *hacking* of computervredebreuk is sprake wanneer de dader 'opzettelijk en wederrechtelijk is binnengedrongen in een geautomatiseerd werk'. Van binnendringen is slechts sprake wanneer de betreffende persoon de beveiliging van de computer heeft doorbroken,²⁶ mede inhoudende dat het systeem voorzien moet zijn van weliswaar 'niet meer dan een minimale, doch wel een daadwerkelijke' beveiliging.²⁷ Het gebruiken van de gegevens, zoals intiem beeldmateriaal, waartoe hij zich door het binnendringen onrechtmatig toegang heeft verschaft, levert een strafverzwarende omstandigheid op (art. 138ab, lid 2 Sr). In het geval van het verkrijgen van wraakporno door middel van computervredebreuk kan worden gedacht aan twee situaties. Ten eerste de situatie waarin de naaktbeelden op de computer van het slachtoffer of iemand anders staan en de

dader deze 'steelt' door het doorbreken van de beveiliging of enige andere technische ingreep.²⁸ Ten tweede het geval waarin de dader de webcam zonder instemming of zelfs medeweten van het slachtoffer activeert en aldus intiem beeldmateriaal verwerft.²⁹ Dat laatste wordt ook *webcamhacking* genoemd. Ook bij computervredebreuk kunnen dwang en bedreiging verzwarende omstandigheden opleveren.³⁰

Het is niet ondenkbaar dat een persoon in (deels) ontklede staat zonder diens medeweten door de partner wordt gefilmd of gefotografeerd. Wellicht gebeurt dat anticiperend op een te verwachten beëindiging van de relatie

3.5 Heimelijk fotograferen of filmen

Het heimelijk vastleggen van intiem beeldmateriaal kan met behulp van verborgen film- of fotocamera's ook gebeuren zonder dat het direct nodig is om de computer van het slachtoffer te hacken. Wanneer het heimelijk filmen of fotograferen opzettelijk en wederrechtelijk gebeurt en bovendien plaatsvindt in een woning of andere niet voor het publiek toegankelijke plaats is sprake van een strafbaar feit ex artikel 139f, lid 1 Sr.³¹ Ook de beschikking hebben over op dergelijke wijze verkregen beeldmateriaal kan strafbaar zijn, wanneer iemand weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat het beeldmateriaal verkregen is op basis van de in het eerste lid geformuleerde gedraging (art. 139f, lid 2 Sr). De op voornoemde gedragingen volgende openbaarmaking van de afbeeldingen levert een afzonderlijk strafdelict op (art. 139g Sr). De bepalingen beogen handelen strafbaar te stellen dat inbreuk maakt op het recht op een persoonlijke levenssfeer van individuele personen.³² Seksueel getinte afbeeldingen die binnen de relatie worden vervaardigd zullen doorgaans niet onder artikel 139f Sr vallen, ofschoon het niet ondenkbaar is dat een persoon in (deels) ontklede staat zonder diens medeweten door de partner wordt gefilmd of gefotografeerd. Wellicht gebeurt dat anticiperend op een te verwachten beëindiging van de relatie, omdat het tussen de partners al niet 'lekker loopt'.

4 De rol en aanpak van tussenpersonen

Tussenpersonen zijn onmisbaar bij het mogelijk maken van de online publicatie en verspreiding van wraakporno en ondersteunen daarmee – gewild of ongewild – de strafbare gedragingen van de zich wrekende ex. Daarbij kan er onderscheid worden gemaakt tussen online dienstverleners die een algemeen platform aanbieden voor het delen van *user-generated content* enerzijds en anderzijds bedrijven voor wie het faciliteren van het publiceren van wraakporno en *naming and shaming* de hoofdactiviteiten zijn. In het eerste geval kan het platform, denk aan een sociaal netwerk of een video-website, worden misbruikt door de ex om de beelden te verspreiden;³³ in het tweede geval is de website er volledig op gericht om de wraakacties door de ex – en in diens kielzog anderen – te fourneren.

Naaktbeelden en *trolling* zijn op zichzelf al zeer populair onder een deel van de internetbevolking en het faciliteren van een combinatie van beide kan daarmee extra rendabel zijn

Wraakporno-websites zijn bijzonder lucratief vanwege de inkomsten uit de verkoop van advertenties;³⁴ naaktbeelden en *trolling* zijn op zichzelf al zeer populair onder een deel van de internetbevolking en het faciliteren van een combinatie van beide kan daarmee extra rendabel zijn. Het belang van de wraakporno-exploitant om het slachtoffer op enige wijze behulpzaam te zijn bij het voorkomen of verminderen van de mogelijke schadelijke effecten is derhalve bijzonder gering, gegeven de doelstelling van diens bedrijfsmodel, te weten het profiteren van de ellende van anderen.³⁵ Daarnaast worden slachtoffers van wraakporno gedwongen om – soms aanzienlijke – bedragen te betalen alvorens deze websites beeldmateriaal op hun verzoek verwijderen.³⁶

Een internetdienstverlener is onder het Nederlandse recht in beginsel niet aansprakelijk voor het *hosten* van onrechtmatige gegevens. Voorwaarde is wel dat het bedrijf geen kennis heeft of redelijkerwijs behoort te hebben van de onrechtmatige gedraging of informatie, en de informatie onverwijld verwijdert of de toegang daartoe blokkeert zodra

het die kennis wel heeft of redelijkerwijs behoort te hebben (art. 6:169c, lid 4 BW). De bepaling kent een strafrechtelijke pendant in de vorm van de vervolgingsuitsluitingsgrond ex artikel 54a Sr.³⁷ In een zogeheten *Notice and Take Down*-procedure (NTD-procedure) kunnen slachtoffers internetdienstverleners op de hoogte brengen van wraakporno op hun website en verzoeken om de verwijdering van onmiskenbaar onrechtmatig beeldmateriaal. Of van dat laatste sprake is, is (zeker zonder rechterlijk oordeel) niet altijd eenvoudig te bepalen door het bedrijf.

In de praktijk blijkt een verwijderingsverzoek gebaseerd op auteursrechtinbreuk succesvoller dan wanneer daarin bijvoorbeeld wordt gerefereerd aan pesten, beledigen of privacy-inbreuk

In de praktijk lopen slachtoffers echter tegen problemen aan. Zoals reeds opgemerkt, houden wraakporno-websites er afpersingspraktijken op na – eerst betalen en dan verwijderen – die inderdaad niet stroken met de regeling ('onverwijld verwijderen') en op zichzelf mogelijk een strafbaar feit opleveren, maar waar tegelijkertijd vaak ook weinig tegen kan worden gedaan. Veel van deze bedrijven zijn gevestigd in de Verenigde Staten waar een zogeheten *safe harbor*-regime voor internetdienstverleners geldt dat aan een adequate aanpak van wraakporno-websites in de weg staat.³⁸ Voorts kan het succes van een verwijderingsverzoek sterk afhankelijk zijn van de gekozen grondslag. In de praktijk blijkt een verwijderingsverzoek gebaseerd op auteursrechtinbreuk succesvoller dan wanneer daarin bijvoorbeeld wordt gerefereerd aan pesten, beledigen of privacy-inbreuk.³⁹ Van auteursrechtinbreuk is echter niet altijd sprake in het geval van wraakporno.⁴⁰ Daarnaast kan het verwijderd krijgen van wraakporno ook op een ondoenlijke missie uitlopen die het best kan worden aangeduid als 'dweilen met de kraan open'. In voorgaande paragrafen is reeds beschreven hoe het *posten* van wraakporno, doorgaans voorzien van contactgegevens, enorm uit de hand kan lopen en tevens kan resulteren in tal van andere nare en mogelijk schadelijke gedragingen, zoals cyberpesten, *cyberstalking* en

33 Zie in dit verband de opmerkelijke uitspraak van de Rb. Amsterdam (25 juni 2015, ECLI:NL:RBAMS:2015:3984) dat Facebook onderzoek door een onafhankelijke derde moet toestaan als zij de identiteit van de verspreider van wraakporno zegt niet meer te kunnen achterhalen.

34 Citron 2014, p. 51-2.

35 Zie Citron 2014, p. 52: 'Moore [een wraakporno-exploitant, SH] explained that the more embarrassing and destructive the material, the more money he made. ... Moore said that he did not want anybody to die [door zelfmoord, SH], but if it happened, he would be grateful for the publicity and the advertising revenue it would generate.'

36 Citron 2014, p. 175-6.

37 Zie voor een uitgebreidere behandeling van de regeling: D.F.P. den Dekker & M. van der Linden-Smith, 'De positie van tussenpersonen in internetcommunicatie', in: S. van der Hof et al. (red.), *Recht en computer* (ICT4), Deventer: Kluwer 2014, p. 261 e.v.

38 Een gedetailleerde behandeling van het regime valt buiten het bestek van deze bijdrage. Kort gezegd houdt het echter in dat een internetdienstverlener beschermd is tegen aansprakelijkheid voor illegale *content* zolang die niet (mede) door henzelf is gemaakt; uitgebreider: Citron 2014, p. 172 e.v. Dat neemt niet weg dat Amerikaanse wraakporno-exploitanten onder omstandigheden niettemin met succes worden vervolgd; zie bijvoorbeeld 'Revenge-Porn King Hunter Moore Indicted on Federal Charges', *TIME* 23 januari 2014, <http://time.com/1703/revenge-porn-king-hunter-moore-indicted-by-fbi>.

39 A. Levendowski, 'Using Copyright to Combat Revenge Porn', *JIPEL* 2014/3(2), <http://jipel.law.nyu.edu/vol-3-no-2-6-levendowski> (laatst bezocht op 22 oktober 2015). Dat is ook de ervaring in het geval van Freek, een Nederlandse tiener wiens Twitter-profielfoto werd misbruikt; ofschoon het niet om wraakporno handelde, waren de consequenties voor het slachtoffer niettemin vergelijkbaar; zie <http://mijnkindonline.nl/freek> (laatst bezocht op 22 oktober 2015).

40 Zie ook de procedure op *MyEx.com* die vereist dat melders een registratiebewijs tonen, een formaliteit die in het Nederlandse auteursrecht niet bestaat. E-mails zonder een dergelijk bewijs worden genegeerd: *www.myex.com/contact-us* (laatst bezocht op 22 oktober 2015).

41 Zie bijvoorbeeld het verhaal van wraakpornoslachtoffer Holly Jacobs, Citron 2014, p. 45 e.v.

42 Ook in enkele andere landen is specifieke wetgeving voor wraakporno ontwikkeld, zie *Revenge porn*, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Revenge_porn (laatst bezocht op 22 oktober 2015).

43 Zo ook het VN-rapport *Cyberviolence against women and girls: A world-wide wake-up call*, september 2015, *www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/9/cyber-violence-against-women-and-girls* (laatst bezocht op 22 oktober 2015) dat inmiddels weer is ingetrokken vanwege fouten en controversiële standpunten; zie o.m. "I'm Disappointed": Zoe Quinn Speaks Out on UN Cyberviolence Report, *Motherboard* 1 oktober 2015, <http://motherboard.vice.com/read/im-disappointed-zoe-quinn-speaks-out-on-un-cyber-violence-report> (laatst bezocht op 22 oktober 2015).

44 'Google announces plan to remove sexually explicit "revenge porn" from search results', *ABC* 20 juni 2015, *www.abc.net.au/news/2015-06-20/google-announces-revenge-porn-crackdown/6560434* (laatst bezocht op 22 oktober 2015). Aanleiding voor Google is de uitspraak van het Europese Hof van Justitie; HvJ EU 13 mei 2014, C-131/12 (*Google Spain v Mario Costeja González*).

45 Denk ook aan bewustwording, educatie, *empowerment*, hulpverlening enzovoorts.

trolling. De kans is groot dat de beelden zich diensgevolge razendsnel over het internet verspreiden en ondanks succesvolle verwijderingsverzoeken elders steeds weer blijven opduiken.⁴¹

5 Tot besluit

Deze bijdrage laat zien dat het afhankelijk van de omstandigheden tot op zekere hoogte mogelijk is om met het Wetboek van Strafrecht in de hand daders van wraakporno strafrechtelijk ter verantwoording te roepen. Onbevredigend blijft evenwel dat het tegelijkertijd behelpen is. Hoe je het ook wendt of keert, in de kern wil je als slachtoffer van wraakporno niet dat iemand intieme en vertrouwelijke informatie over jou zonder jouw instemming wereldkundig maakt. Dat dit vervolgens ook in andere nare en zelfs schadelijke activiteiten (smaad, belediging, dwang, bedreiging, enzovoorts) en effecten (sociaal-emotionele en economische schade) resulteert, verergert de situatie aanzienlijk maar verandert niets aan het uitgangspunt.

Het is op zekere hoogte mogelijk om met het Wetboek van Strafrecht in de hand daders van wraakporno strafrechtelijk ter verantwoording te roepen. Onbevredigend blijft evenwel dat het tegelijkertijd behelpen is

In dat licht zou het voorstel van de minister van Justitie en Veiligheid om het kopiëren van vertrouwelijke gegevens – waaronder seksueel getint beeldmateriaal – strafbaar te stellen een wenselijke wettelijk aanvulling kunnen vormen, die gelet op het beschermingsbelang nauw aansluit bij andere strafbepalingen, zoals het heimelijk vastleggen van beeldmateriaal, maar meer recht doet aan de specifieke kenmerken van de situatie.

Vooralsnog is het evenwel wachten op het wetsvoorstel en de concrete formulering van de delictsomschrijving om te bezien of deze inderdaad in een adequate aanvulling voorziet voor de aanpak van wraakporno.⁴²

De aanpassing van het strafrecht is een noodzakelijke, maar geen afdoende voorwaarde. Daarnaast blijven de rol en de aanpak van internetdienstverleners, in het bijzonder in het licht van de internationale omgeving waarin zij opereren, een belangrijk onderwerp van aandacht.⁴³ Het is buitengewoon verheugend dat enkele internetbedrijven, zoals Twitter, Reddit en Google, hebben laten weten wraakporno te zullen weren van hun diensten,⁴⁴ maar het is slechts een druppel op een gloeiende plaat gegeven het grote aantal websites, fora, enzovoorts waarop het beeldmateriaal nog steeds zonder daadwerkelijke consequenties kan worden verspreid en de intimidaties waarmee dat gepaard gaat.

Al met al is een internationale aanpak van het probleem over het geheel genomen onontbeerlijk, maar op de korte termijn naar verwachting geen haalbaar streven

Al met al is een internationale aanpak van het probleem over het geheel genomen onontbeerlijk, maar op de korte termijn naar verwachting geen haalbaar streven. Bovendien moeten we ons realiseren dat het recht inherent beperkingen kent in hetgeen het kan betekenen bij het wegnemen van, door de technologie aangewakkerde of op zijn minst uitvergroete, sociale problemen waarbij het in de kern van de zaak vooral gaat om het respectvol bejegenen van elkaar. Net als bij aanverwante sociale vraagstukken (denk aan pesten) is het weliswaar een illusie om te denken dat deze volledig kunnen worden uitgeroeid, maar dat neemt niet weg dat – naast het realiseren van passende regelgeving – andere strategieën⁴⁵ essentieel zijn om problemen juist aan de wortel te bestrijden.